

УДК [[373:316.422]:37.018](477)

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2022.36.11563>

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ШКІЛЬНИЦТВА ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Петро Сікорський

*Національний університет «Львівська політехніка»,
вул. Степана Бандери, 12, Львів, Україна, UA-79013
vpel@email.ua*

Розглянуто актуальні проблеми реформування середньої освіти за концепцією «Нова українська школа». Закінчується перший етап її реформування – початкова школа. За цей період проведено значну роботу: суттєво зміцнено навчально-матеріальну базу, особливо новими комп'ютерними системами, навчальним приладдям.

Підготовлено нові навчальні програми, підручники і посібники, впроваджуються нові педагогічні підходи: особистісно орієнтований, компетентнісний та діяльнісний.

Суттєво змінюються технології навчання, а разом з ними й підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів. Багато запозичено із досвіду розвинених західних країн, у тому числі Фінляндії. Змінюються погляди на навчання дітей з особливими потребами. Для них створено окрему програму і додаткове фінансування. Нова українська школа передбачає системне реформування всіх освітніх ступенів, причому ефективне реформування попереднього ступеня, наприклад, початкової школи має забезпечити успішне навчання учнів у базовій середній школі.

Чи всі концептуальні задуми вдалося зреалізувати у початковій школі, у якій закінчується перший етап реформи? Очевидно, що ні. З одного боку, не все можна було спрогнозувати, а з іншого, – є чимало об'єктивних причин: війна з Росією, коронавірус тощо. Однак ми обов'язково переможемо ворога, діти продовжуватимуть навчатися в українських школах рідною мовою. І потрібно вирішувати чимало проблем. Йдеться про те, як забезпечити наступність між першим і другим ступенями освіти? Як домогтися високої мотивації учнів до щоденної навчальної праці? Як модернізувати освітній процес на наступних шкільних ступенях? Ті та інші проблеми нині хвилюють педагогічну громадськість, оскільки, незважаючи на всі зусилля, падає інтерес учнів до здобуття високої освіти, до читання художньої літератури, до самовиховання і саморозвитку. Саме ці проблеми порушуються у цій науковій статті на основі набутого практичного досвіду.

Ключові слова: Нова українська школа, освіта, принцип, засоби навчання, технологія навчання.

Постановка проблеми. З першого вересня 2022 р. продовжиться реформування середньої освіти на другому ступені. Підсумовуватиметься якість початкової освіти і стан готовності її випускників до продовження навчання у базовій середній школі.

Потрібно випереджувально готувати не лише освітні програми, модельні навчальні програми та підручники, а й пропонувати і досліджувати нові нестандартні прийоми, методи та форми роботи, навчальні технології. У процесі реформування виникає чимало проблем, особливо у практичній площині, яку важко було спрогнозувати у концепції. Тому автор статті, керуючись своєю педагогічною практикою, критично аналізує окремі положення концепції і пропонує шляхи їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування Нової української школи активно досліджують науковці та вчителі.

Зокрема, О. Кучай розглядає проблеми ефективного застосування мультимедійних технологій в освіті, яке, крім усього іншого, потребує відповідної професійної підготовки вчителів.

Косенко Ю. проводить історико-педагогічний аналіз наукового супроводження вивчення студентами питань наступності дошкільної та початкової освіти у контексті проблеми професійної підготовки педагогічних кадрів з дошкільної освіти в Україні у другій половині ХХ–початку ХХІ ст.

Себільов А. досліджує особливості впливу активного навчання і відпочинку учнів на функціональну діяльність їхнього організму.

Загальнофілософські та психолого-педагогічні положення про сутність і значення цінностей в освітньому процесі обґрунтували С. Анісімов, І. Бех, М. Боришевський, О. Вишневський, В. Лутай, О. Сухомлинська; про національні цінності як соціально-культурні та духовні норми етносу – Л. Алімова, М. Євтух, В. Кузь, Ю. Римаренко, З. Сергійчук, Д. Тхоржевський, С. Шевченко [1; 6; 7].

Однак нині актуалізується чимало проблем реалізації основних ідей концепції «Нова українська школа» у базовій середній школі, на розв'язування яких і спрямовуються дослідження у цій статті.

Формулювання цілей статті. Мета теоретичних досліджень цієї статті ґрунтується на основі критичного аналізу сучасного стану реалізації основних ідей концепції у початковій школі дослідити основні напрями її реалізації у наступних освітніх ступенях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нова українська школа функціонує четвертий рік. З 1 вересня 2022 р. нинішні випускники початкової школи продовжуватимуть навчатися у базовій середній школі. Чим відрізнятиметься новий освітній процес у 5–9 класах від нинішнього? Чи реформування шкільництва не закінчиться у початковій школі, як це було уже не один раз? Чи будуть кращими навчальні досягнення майбутніх

випускників початкової школи і чи будуть вони готові подолати труднощі перехідного етапу від початкової до базової середньої школи? Ті та інші питання, а за ними й проблеми, потрібно заздалегідь досліджувати, формувати необхідні нормативно-правові документи, навчально-методичні матеріали, щоб реформа середньої освіти загалом стала успішною. Тому пропонуємо завчасно розпочати дискусію щодо основних напрямів реформування шкільництва, щоб Нова українська школа не залишилася лише у спогадах про добрі наміри. Насамперед, з урахуванням свого півстолітнього педагогічного досвіду, критично проаналізуємо основні концептуальні зміни, пропонувані для впровадження у нинішній українській школі.

Обґрунтовуючи необхідність змін в освіті, автори концепції правильно зазначають, що «школяр отримує в школі здебільшого суму знань, яка дуже збільшилася, учні спроможні лише відтворювати знання, але не вміють застосовувати їх для вирішення життєво важливих проблем, навчальні плани переобтяжені предметами» [3].

Крім того, «учителі використовують переважно застарілі дидактичні засоби, у них немає мотивації до особистісного та професійного зростання (низький соціальний статус та рівень оплати праці). Багато педагогів не вміють досліджувати проблеми, спільно працювати онлайн у навчальних, соціальних та наукових проєктах тощо. Не всі діти мають однаковий доступ до якісної освіти, школа відтворює бідність» [3].

Не з усіма причинами реформування освіти можна погодитися, про що йтиметься нижче, однак не всі названі. Серед перших причин потрібно назвати недостатній фізичний, інтелектуальний, моральний, естетичний та емоційний розвиток дітей у дошкільному періоді. Це пов'язано і з тим, що батьки не вміють усебічно розвивати своїх дітей, і з тим, що багато батьків, особливо матері, покинули дітей і виїхали за кордон на заробітки, і з тим, що нині дошкільні заклади не спроможні охопити всіх дітей дошкільним вихованням і розвитком, а також з тим, що вихователі дошкільних закладів недостатньо підготовлені і вмотивовані до фізичного та психічного розвитку дітей. Потрібно закцентувати увагу й на тому, що дітей недостатньо розвивають і в початковій школі, оскільки тут не домінує розвивальний компонент над освітнім і «риба фарширується» з перших днів навчання в школі. Недостатньо сформований інтелектуальний інструментарій (увага, уява, пам'ять, мислення) у дошкільному періоді і в початкових класах не дозволятиме учням засвоювати великі дози навчального матеріалу у наступних класах.

Нині велику увагу приділяють дітям з особливими потребами. І це добре. Однак чимало дітей з особливими потребами мають низькі інтелектуальні здібності і вони фізично не спроможні витримати велику кількість навчальних занять, які потрібно з ними проводити згідно з

вимогами МОН України (вчитель – згідно з навчальним планом, асистент вчителя – 25 тижневих годин, психолог і логопед – відповідно до угоди, проводять корекційно-розвиткові заняття). А результати, зазвичай, мізерні. На наш погляд, частину цих коштів краще спрямувати на додаткові заняття з обдарованими учнями, які згодом стануть провідною верствою у державі, забезпечуватимуть її соціально-економічний розвиток.

Мета Нової школи, визначена у концепції і Законі України «Про освіту», загалом є правильною для високорозвиненої держави і вишколеної нації, причому, якщо вона ще не межує із Росією. Як свідчить історія, в тім числі нинішня, Росія як імперська держава завжди зазіхала на чужі землі, постійно вела війни, втручалася у внутрішні справи тієї чи іншої держави. І нинішня війна Росії з Україною – не виняток. За час свого існування (перша згадка про Москву – 1147 рік) московіти десятки разів нападали на Україну, а отже, й нині Росія веде широкомасштабну агресивну війну і тримає в напрузі весь світ. Тому, беручи до уваги зазначені вище обставини, мету Нової школи потрібно суттєво підсилити. А це і глибоке національно-патріотичне виховання школярів, і утвердження української мови та її розвиток, повага до героїчного минулого нашої країни, до її видатних постатей, до державних символів тощо.

Завдання Нової школи, особливо у початкових класах – забезпечити всебічний розвиток кожного учня, тобто продовжувати розвивати фізично та інтелектуально кожну дитину у заданому їй генетичному полі. З приводу розвитку розумових здібностей В. О. Сухомлинський писав: «Ви задумаетесь над тим, яку велику роботу треба проводити вчителю, виховуючи розумові сили і здібності, – без цього неможливо оволодіти цією глибою знань» [8, с. 424].

І ще: «Не примушувати сидіти якомога більше над книжкою, а виховувати розум, розвивати розумові здібності дитини – про це ніколи не можна забувати ні вчителю, ні директору школи» [8, с. 524].

Проте спочатку потрібно створити всі умови для максимального розвитку дитини в дошкільний період. Як стверджують відомі вчені, інтелектуально дитина найбільше розвивається до трьох років. У той час дитину, здебільшого, виховує її матір. Тому потрібно дівчат у старших класах навчати, як розвивати правильно свою дитину (інтелектуально і фізично, естетично і емоційно), а тоді відкривати материнські школи для молодих матерів. Як відомо, кожний період є сенситивний до розвитку тієї чи іншої психологічної якості. Якщо його пропустити, ліквідувати прогалини в школі практично неможливо. Відомі приклади, коли дітей з різних причин виховували в лісі: ходили горизонтально, не говорили. А згодом уже ніякі методи не давали можливості перевести їх у загальний людський стан.

У концепції є чимало не нових тверджень. Про те, що «український школяр отримує в школі суму знань» [3] і учні часто не вміють застосовувати їх для вирішення життєвих проблем, йшлося і 20, і 40 років тому. Однак з місця мало що зрушилося. І сьогодні теоретична складова у навчанні школярів домінує над практичною. І це не вина школи. З одного боку, такі стандарти середньої освіти задає МОН України, а з іншого – освітній процес недостатньо диференціюється, навіть у старших класах. Крім того, у школах занедбана професійна орієнтація, все вирішують, зазвичай, випускники з батьками. Їхній професійний вибір найчастіше залежить від кількості балів, набраних під час зовнішнього незалежного оцінювання. Про це яскраво свідчить те, що, маючи право вступати водночас в декілька вищих навчальних закладів, випускники часто обирають протилежні за змістом спеціальності.

Суперечність між теоретичною і практичною складовими освіти не можна розв'язувати, використовуючи марксистсько-ленінську методологію (що первинне, а що вторинне, що більш пріоритетне, а що менш пріоритетне, причому незалежно від обставин). Домінування теоретичної чи практичної складових освіти залежить і від віку учнів, тобто класу, в якому учні навчаються, і від змісту навчального предмета та його ролі в загальноосвітній підготовці, і від профілю навчання, і від майбутнього професійного вибору.

З переходом від одного ступеня школи до іншого обсяг теоретичних знань зростає, а разом з ним і їхня роль в освіті. Щодо практичної складової (застосування знань), то вона домінує в освіті молодших школярів, а з переходом до старшого ступеня її значення зменшується, але лише завдяки тому, що збільшується обсяг теоретичної складової. Це зовсім не означає, що значення практичної складової нівелюється (без застосування знань немає навчання), йдеться лише про зростання ролі теоретичних знань в освіті школярів.

Застосування знань, як важливу практичну складову освіти, можна диференціювати на дві частини: абстрактну і прагматичну (важливих для життя). Так-от, наші навчальні програми і підручники грішать абстрактним застосуванням знань. Скажімо, підручники з математики у початковій школі переобтяжені абстрактними задачами. Причому з кожним наступним поколінням підручників кількість важливих для життя задач зменшується.

Чи нинішній «спосіб навчання в сучасній українській школі» [3] мотивує дітей до навчання? Мусимо зазначити, що нинішня школа має у своєму арсеналі достатньо велику кількість прийомів, методів, форм і засобів навчання, нові навчальні технології. Потрібно лише структурно перебудувати освітню систему так, щоб вона сама мотивувала учнів до щорічного напруженого навчання. Наша освітня система не мотивує учнів до системного і систематичного навчання. Незалежно від того, як учні закінчать

базову середню школу (навіть на «1»–«5»), вони зможуть продовжити навчання у профільній середній школі і, незалежно від навчальних досягнень у ній, вони зможуть продовжити навчання у тому чи іншому вищому закладі освіти за результатами ЗНО. Нині вищі навчальні заклади забирають до своїх лав 82 % випускників шкіл, наприклад, у Фінляндії лише 16 %, у Німеччині – 30 %. Тобто наша освітня система не є природовідповідною. Народжується середньо 2–3 % обдарованих дітей і 16–18 % – здібних, тобто лише для 18–21 % випускників шкіл є посиленою університетська освіта. Тому, доки не реформується освітня система за принципом природовідповідності, всякі інші зміни будуть косметичними, якість освіти буде низькою. До речі, фундаментальний принцип природовідповідності чомусь не знайшов свого місця у концепції та Законі України «Про освіту».

Наведемо приклад, як прискіпливо у Великобританії відбирають випускників базової школи на навчання у старшій школі. Випускник англійської базової школи (11 клас) складає випускні екзамени з усіх навчальних предметів (17 іспитів), проводить їх і перевіряє екзаменаційні письмові роботи незалежна комісія. Лише за їхніми високими результатами (визначеним загальним балом) учень зможе продовжити навчання у старшій школі, а після неї – в університеті, склавши успішно іспити за курс середньої школи. Ті випускники базової школи, які не демонструють достатньо високих знань, продовжують навчатися у професійних навчальних закладах. Важливо й те, що навчання в кожному класі закінчується складанням іспитів з усіх предметів. Це також сильно мотивує учнів до системного і систематичного навчання. Обрана в нашій країні навчальна модель «Чорного ящика» не спонукає учнів до такого навчання. В учнів усе більше утверджується думка, що систематично навчатися не потрібно, у випускному класі батьки наймуть «всесильних» репетиторів, які і забезпечать їм без системного і систематичного навчання в школі потрібні результати із декількох предметів під час ЗНО, а відтак, і вступ до того чи іншого вищого навчального закладу

Репетиторство стало ганебним явищем в українській освіті: у випускних класах учні замість того, щоб узагальнити і систематизувати знання за середню школу, «бігають» по репетиторах, практично не відвідуючи занять у школі. Ось звідки «фарширована риба», про яку йдеться в концепції «Нова українська школа».

Отже, зовнішнє незалежне оцінювання, поборовши хабарництво під час вступу до ВНЗ, породило нові суперечності, від вирішення яких залежатиме і якість середньої освіти, і якість вищої освіти. Частково цю проблему вирішить зовнішнє незалежне оцінювання за курс базової школи, яке планується запровадити за цією концепцією, однак, як завжди, у віддаленій перспективі. За прикладом Великобританії його потрібно проводити з усіх предметів інваріантної частини навчального плану і встановити високу

планку загального балу ЗНО, щоб на академічному напрямі в середній школі навчалося не більше 40 % випускників базової школи, а решта – здобували професійну освіту, причому не для всіх вона має поєднуватися зі здобуттям середньої освіти. Потрібно відновлювати іспити і в інших класах, починаючи з п'ятого класу. Важливо усім зрозуміти, що від якісної освіти залежить економічний розвиток держави. А звідси й висока зарплата педагогічним і науково-педагогічним працівникам. Однак, як зазначав видатний український педагог К. Д. Ушинський: «Надати ж швидкість народному розвиткові може тільки свідоме, розумне виховання й розумне навчання, вони пробуджують розум народу, дають волю його свідомості і збагачують його знаннями, до яких він досвідом не добрався б за багато сотень років» [9, с. 314–315].

«У школі формується особистість, її громадянська позиція та професійні якості» [3]. Для реалізації цих важливих завдань потрібно:

- виявити і розвинути рукотворні здібності кожної дитини спочатку у початковій школі (вирізання з паперу фігур, склеювання їх, шиття і вишивання, ліплення з пластиліну, малювання тощо), а тоді в базовій (хлопці: основні операції з деревом та металом (розмічання, стругання, свердління, різання, склеювання тощо) електротехнічними приладами (монтаж електричного кола, монтаж розетки і вимикача тощо), а також садити і вирощувати кущі і дерева, квіти, овочеві культури тощо; дівчата: основні операції, пов'язані з шиттям (зашивання, латання, пришивання гудзиків, в'язання, конструювання і шиття простого одягу, вишивання тощо), кулінарія (приготування перших, других і третіх страв, випікання тощо);

- паралельно з цим класні керівники повинні спільно з практичним психологом, з одного боку, вивчати психологічні і фізичні особливості кожного учня, а з іншого – психофізичні вимоги до тієї чи іншої професії, щоб резонансувати їх, тоді вибір професії буде свідомим і цілеспрямованим;

- вочевидь, що, закінчивши базову середню школу, її випускник за таких умов буде готовий до вибору своєї професії, причому тієї, яка відповідає його природним здібностям, покликанню і життєвим потребам.

Планується, що випускники Нової школи будуть освіченими українцями, всебічно розвиненими, відповідальними громадянами і патріотами, здатними до інновацій. І це правильно.

Як зазначав К. Д. Ушинський, почуття національного є вроджене, вічне і властиве кожній людині, є даром Божим, має глибинне генетичне вкорінення у психіку й виявляє себе підсвідомо [9, с. 317].

Тільки як цього досягти? Як досягти того, щоб школа була «в авангарді суспільних змін» [3]? Важко не погодитися з тим, що кожне наступне покоління матиме інші погляди, інший спосіб життя і праці. Це аксіома. Розвивається наука, удосконалюються технологічні процеси, супернаукоємні машини замінюватимуть ручну працю. Важко уявити роботу економіста,

лікаря чи бухгалтера без комп'ютерних технологій. Водночас науково-технічний прогрес несе чимало загроз: погіршується екологія, коронавірус, малорухливий спосіб життя, безробіття, незадоволення життям (депресія, апатія тощо). Звісно, що не всі випускники працюватимуть у розкішних, тепленьких офісах. Частина молоді потрібно орієнтувати на сферу обслуговування: догляд за самотніми старшими людьми, окультурення парків, домашніх садів, лісів і скверів тощо. До речі, нині мільйони українців, у тім числі й з вищою освітою, набираються досвіду у сфері обслуговування, але, на превеликий жаль, за кордоном. Тому формула Нової школи має орієнтувати своїх випускників не лише до праці в офісах провідних технологічних корпорацій, а й до польових робіт, до роботи в шахті і в доменній печі. Нині малі і великі заводи запрошують на роботу електриків і електрогазоварників, слюсарів і столярів, а після перемоги у війні з Росією потрібні будуть будівельники для відбудови зруйнованих міст.

Тому, крім зазначених у концепції восьми ключових компонентів формули Нової школи, на наш погляд, нині актуалізуються й такі:

- орієнтація на розвиток інтелектуальних та рукотворних здібностей учнів, формування загальнонавчальних умінь;
- глибока професійна орієнтація учнів на основі принципу природовідповідності, розвиток професійного напрямку підготовки кваліфікованих робітників.

Важливим є наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі. Однак, чи лише вони забезпечать успіх Нової школи? Уявімо собі, що це станеться уже завтра. Невже хтось повірить, що учні (студенти) враз стануть системно і систематично навчатися? Невже 50 років тому, коли ще не було комп'ютерів, учні (студенти) не досягали вершин в освіті і науці? Психологічно і педагогічно обґрунтовано, що знання кожним учнем засвоюються індивідуально, що немає такого всесильного інструменту чи універсальної методики навчання, за допомогою яких знання без важкої, системної і систематичної праці учня (студента) самі «влізли» б у його голову. Для цього потрібна сильна мотивація до навчання, про це вже йшлося. Нові прийоми, методи і форми роботи, методики і навчальні технології мали б спонукати учнів до такого навчання і полегшувати процес засвоєння потрібних компетенцій.

«Найосвіченіша людина може стати найгіршим злочинцем, якщо не розуміє і не поділяє загальнолюдські цінності. Нова українська школа формуватиме ціннісні ставлення і судження, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії з суспільством» [3].

Над проблемою формування національних цінностей працювало чимало педагогів сьогодення, серед яких: В. Довбишенко, П. Дроб'язко, Р. Захарченко, П. Ігнатенко, В. Каюков, В. Кузь, І. Мартинюк, Ю. Руденко,

3. Сергійчук, М. Стельмахович, Б. Ступарик, Є. Сявавко та інші, які в основу змісту національного виховання вкладали культурну народну спадщину [5, 121–122].

Цінністю, без якої неможливе існування сучасної нації, є історична пам'ять про героїчні й трагічні сторінки минулого українського народу, який постав як велика європейська нація [4, с. 45–47].

Важливим завданням Нової української школи є виховання в учнів ціннісного ставлення до себе, своїх батьків, родини загалом, ціннісне ставлення до своєї історії, природи, до землі, до своєї мови і культури, до державних символів і держави загалом.

Особливу увагу звертають на реалізацію особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів.

Діяльнісний підхід передбачає створення оптимальних умов на уроці для розумової діяльності учнів, їхнього розумового розвитку, спрямування навчального матеріалу на вирішення важливих для життя проблем, акцентування уваги на ті види діяльності, які дадуть випускникові школи швидко адаптуватися до тих чи інших життєвих умов.

У концепції Нової школи зосереджено увагу на десятих групах компетентностей, які й визначатимуть основні напрями реформування змісту середньої освіти. Вони відповідають «Рекомендаціям Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей ціложиттєвої освіти» (18.12.2006). Правильно визначено для всіх компетентностей дев'ять основних умінь. Залишається виконати, на наш погляд, дуже складне завдання: скомпонувати навчальні програми так, щоб домогтися формування в учнів зазначених компетентностей. Зважмо на те, що майже кожна ключова компетентність може формуватися лише засобами інтегрованого змісту. Тобто це потрібно взяти до уваги під час підготовки нових навчальних програм і підручників.

Серед причин необхідності змін в освіті варто зазначити й застарілу структуру освітньої системи, яка в основі своїй залишилася радянською. Структура освітньої системи повинна відповідати принципу природовідповідності. З одного боку, нині в структурі освіти домінують малокомплектні середні школи, в яких у 10–11 класах навчається по 7–10 учнів, тобто немає паралельних класів, а відтак, неможливо організувати повноцінне профільне навчання. З іншого боку, відсутність зовнішнього незалежного оцінювання після закінчення базової середньої школи не дає можливості за принципом природовідповідності до 60 % випускників шкіл спрямувати у професійні училища для здобуття робітничих професій. Незалежно від успіхів у навчанні, усі випускники базових середніх шкіл нині можуть продовжувати навчання у старших класах на академічному напрямі і з мізерними результатами ЗНО вступати в університети. Тим самим стрімко

падає якість вищої освіти, а відтак, і якість підготовки фахівців вищої кваліфікації. В той же час в країні не вистачає робітників, а профтехучилища напівпорожні.

Звісно, що виконувати основні положення концепції може лише добре підготовлений учитель. Однак нинішній стан підготовки педагогічних працівників, особливо в умовах дистанційного навчання, потребує суттєвого поліпшення.

Потрібно зацентувати увагу й на тому, що вчителів недостатньо готують у педагогічних університетах, особливо у зв'язку з коронавірусом, до складної учительської професії, втім числі до національного виховання учнів та їх усебічного розвитку, використовуючи аксіологічний підхід.

Важко не погодитися із обґрунтуванням змін концепції, які стосуються низького соціального статусу вчителя та рівня оплати його праці, внаслідок чого «учитель не має справжньої мотивації до особистісного та професійного зростання» [3]. А нинішній учитель, як зазначає П. Хобзей, «має вміти створити позитив у навчанні, бути толерантним, справедливим, розуміти свій внутрішній світ та приймати помилки (свої та інших)» [10].

У Концепції зазначено, що збільшується цифровий розрив між учителем та учнем. Крім того, «багато педагогів ще не вміють досліджувати проблеми за допомогою сучасних засобів...» [3]. Щоб розв'язати цю проблему, потрібно майбутніх учителів цьому навчати у вищих закладах освіти, а також перевести атестацію педагогічних працівників з формального русла у неформальне. Добре, що планується добровільна сертифікація педагогів з помітним підвищенням зарплати. Крім того, потрібно продумати комплекс дієвих заходів, як утвердити академічну доброчесність (ст. 42 Закону України «Про освіту») у закладах освіти. Учителі, здебільшого, присвоюють собі чужі реферати, статті, навчально-методичні матеріали і за це одержують вищі категорії, педагогічні звання «Старший вчитель» чи «Учитель-методист».

Відстає від потреб часу і курсова перепідготовка вчителя (зрідка хто з учителів похвалиться, що він на курсах ознайомився з новими методиками і технологіями навчання, новітніми досягненнями науки зі свого предмета тощо). Реформування потребують методичні служби; методистів потрібно готувати до цієї відповідальної роботи у магістратурі з числа досвідчених учителів, спонукати їх до захисту дисертацій і спрямувати їхню творчу роботу на надання учителеві методичної допомоги на підготовку навчально-методичних матеріалів, розробку нових технологій навчання, проведення науково-методичних конференцій, а не на проведення контролю за роботою вчителя. До речі, Закон України «Про повну загальну середню освіту» передбачає реорганізацію методичних кабінетів у центри професійного розвитку педагогічних працівників, а відбір працівників центру проводити на конкурсних засадах [2].

Висновки. Отже, як уже було зазначено, практична реалізація концепції «Нова українська школа» виявила чимало прорахунків і недоліків, які потрібно виявляти і вчасно корегувати та виправляти. Насамперед це стосується всебічного розвитку дітей, у тім числі інтелектуального, в дошкільний період і в початкових класах. Як зазначав видатний український педагог В. О. Сухомлинський: «Якщо уважно придивитися до того, що роблять учні в початкових класах, то можна без перебільшення сказати: головне завдання початкової школи – навчити дітей користуватися інструментом, за допомогою якого людина все життя оволодіває знаннями» [8, с. 407]. Василь Олександрович далі розвиває свою думку: «Що ж це за інструмент? У ньому п'ять умінь: спостерігати явища навколишнього світу, думати, висловлювати думку про те, що я бачу, роблю, думаю, спостерігаю, читати, писати» [8, с. 408]. А для цього «потрібні спеціальні розумові вправи» [8, с. 423]. Якщо учнів у початкових класах всебічно не розвивати, а лише «напихати» знаннями, то в учнів не буде сформований інтелектуальний інструментарій, за допомогою якого вона змогла б успішно засвоювати нові знання у наступних класах. І тоді знову розводитимемо руками, мовляв, реформа не дала бажаних результатів.

1. Бех І. Патріотизм і сучасні ознаки та орієнтири виховання. Рідна школа. 2015. № 1/2. С. 3–6.

2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20>

3. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

4. Ларін С. В. Сутність та зміст поняття «національні цінності» в контексті сучасних дослідницьких підходів. Вісник національної академії державного управління при Президентіві України. 2016. № 2. С. 44–49.

5. Пикало В. В. Формування у шкільної молоді особистісних рис громадян України, носіїв національної культури. Шкільна бібліотека. 2009. № 5. С. 81–85.

6. Сухомлинська О. Патріотизм як цінність: погляд на історію і сьогодення. Шлях освіти. 2010. № 2. С. 10–14.

7. Сухомлинська О. Програми національного виховання в умовах освітніх модернізацій них змін. Шлях освіти. 2010. № 4. С. 3–8.

8. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. Т.4. Київ : «Рад. школа», 1977. 638 с.

9. Ушинский К. Д. Педагогические сочинения : в 6 т. Т. 1 : О народности в общественном воспитании. Москва, 1988. 416 с.

10. Хобзей П. Яким має бути сучасний вчитель? URL : <https://osvitoria.media/experience/yakum-maye-butu-suchasnyj-vchytel/>(дата звернення : 14.04.2019).

Стаття: надійшла до редколегії 20.03.2022

доопрацьована 08.04.2022

прийнята до друку 09.04.2022

PROBLEMS OF SCHOOL REFORM ACCORDING TO THE CONCEPT “THE NEW UKRAINIAN SCHOOL”

Peter Sikorskyi

*National University “Lviv Polytechnic”
Stepana Bandery Str., 12, Lviv, Ukraine, UA-79013*

The article considers the topical issues of secondary education reform according to the concept of “The New Ukrainian School”. The first stage of this reform in primary school is coming to end. During this period, a lot of work has been done: the educational material base has been significantly strengthened, especially with new computer systems and educational equipment. New educational programs, textbooks and manuals have been prepared, new pedagogical approaches are being introduced: personality-oriented, competence-oriented and activity-oriented.

Teaching and learning technologies are changing significantly, alongside with the approaches to students’ academic assessment. Much has been borrowed from the experience of the developed Western countries, including Finland. There is a change in the views on education of children with special needs and separate programs with additional funding have been created for them. The New Ukrainian School envisages a systematic reform of all levels of education, and the effective reform of the previous level, such as the primary school, should ensure the successful education of students in basic secondary school.

Have all the conceptual ideas been implemented in the primary school where the first stage of the reform is coming to end? The answer is not, because not everything could be predicted. There are many objective reasons: the war with Russia, the corona virus, and so on. However, we will definitely defeat the enemy, and the children will continue studying in the Ukrainian schools in their native language. There are many problems to be solved. Is it about how to ensure continuity between the first and second levels of education? How to achieve high students’ motivation to daily educational work? How to modernize the educational process at the next school levels? These and other problems are of concern to the pedagogical community today, because, despite the efforts, students’ interest in higher education, reading fiction, self-education and self-development is declining. These problems are raised in this scientific article on the basis of the gained practical experience.

Keywords: The New Ukrainian School, education, principle, teaching aids, teaching and learning technology.